

PRAMĚNE HRUŠTÍNKY

NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ.

Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov.

O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU PRAMENE HRUŠTÍNKY

Pohľad na záver údalia toku Hruštínka

Identifikačný kód: SKUEV0185

Rozloha: 218,85 ha

Nadmorská výška: 1025 – 1394 m n. m.

Kraj: Žilinský

Okres: Dolný Kubín, Námestovo

Katastrálne územie: Kubínska hoľa, Hruštín

Zmiešané sutinové lesy

PRÍRODNÉ POMERY

Územie leží na severných a východných svahoch Oravskej Magury, v priestore medzi Kubínskou hoľou a Vasilovskou hoľou, približne 8 km juhozápadne od obce Hruštín.

Z geologického hľadiska je územie budované flyšovými horninami tzv. magurského flyšu, ktoré sú charakteristické striedaním vrstiev pieskovcov, ílovcov a slienitých bridlíc, pričom pieskovce prevládajú. Z dôvodu rozdielnej priepustnosti vrstiev, ich malej únosnosti pri zamokrení a značnej sklonitosti svahov je územie náchylné na zosuvy. Územie je bohaté na zrážky (ročný úhrn približne 1200 mm). Eróznou činnosťou vody došlo k vyformovaniu hlbokých výmoľov, zdrží potokov, či nahromadeniu sutín. Celkovo je reliéf terénu veľmi členitý, čo je pomerne ojedinelé v prípade flyšových oblastí. Vytvára sa tak množstvo neopakovateľných zákutí s rozličnými podmienkami pre život rastlín a živočíchov.

Najväčšiu časť územia, približne 78%, zaberajú lesy. Vzhľadom na zlú dostupnosť územia sú tunajšie lesy len minimálne zasiahnuté ľudskou činnosťou a predstavujú ukážky pôvodných ekosystémov. Prevládajú tu vysokohorské jarabinové smrečiny, menej sa vyskytujú živné až kyslé jedľovo-bukové smrečiny, podmáčané smrečiny a jedľové bučiny. Územie je popretkávané jarkami a potôčkmi, ktoré vytvárajú pramennú sústavu potoka Hruštínka, ktorý patrí do povodia Bielej Oravy. Okolo potokov sa vyskytujú vysokobylinné spoločenstvá s devätsilom hybridným (*Petasites hybridus*) a nižšie aj lužné jelšové lesy.

Šidielko červené
(*Pyrrhosoma nymphula*)

Šidlo sitinné (*Aeschna juncea*)

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

Tunajšie pokojné lesy sú domovom veľkých šeliem – medveďa hnedého (*Ursus arctos*) a vlka dravého (*Canis lupus*), či impozantného a plachého kurovitého vtáka – tetrova hlucháňa (*Tetrao urogallus*).

Lesy ukrývajú skutočný klenot tohoto územia, ktorým je Puchmajerovej jazierko. Ide o rašeliniskové jazierko s hĺbkou 5 – 6 metrov v nadmorskej výške 1200 m n.m., ktoré leží uprostred jednej z troch enkláv prechodných rašelinísk. Tieto rašeliniská sa vytvorili na nepriepustných terasách, ktoré vznikli rozsiahlymi

Puchmajerovej jazierko

zosuvmi. Na rašeliniská sú viazané viaceré veľmi vzácne druhy rastlín a živočíchov. Z kriticky ohrozených druhov je napríklad pozoruhodný výskyt mäsožravce rosičky anglickej (*Drosera anglica*), či nenápadnej blatnice močiarnnej (*Scheuchzeria palustris*). Drobná a veľmi vzácna tráva ostrica výbežkatá (*Carex chondrorhiza*) tu má najpočetnejšiu populáciu v rámci Slovenska. Za zmienku určite stojí aj výskyt ojedinelých druhov hmyzu, napríklad vážky čiarkovanej (*Odonata*), ktorá predstavuje pozostatok z doby ľadovej.

Nad pásmom lesov sa vyskytujú kvetnaté horské hole s bylinnými porastami psice tuhej (*Nardus stricta*). Rastie tu európsky významný zvonček hrubokoreňový (*Campanula serrata*). Potravu a miesta na tokanie a hniezdenie tu nachádza aj jeden z najvzácnejších druhov vtákov Slovenska – tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*).

NEGATÍVNE VPLYVY

Horské hole, ako biotopy podmienené hospodárskou činnosťou človeka, sú ohrozené v dôsledku absencie ich primeraného poľnohospodárskeho využitia – pasenia. Plochy postupne zarastajú drevinami, krovinami a nevhodnými rastlinami a dochádza k ich pozvoľnej premene na les.

Rašeliniská v centrálnej časti územia, napriek tomu že sú v dobrom stave, sú z dlhodobého hľadiska ohrozené zarastaním drevinami a krovinami. Zarastanie je najvýraznejšie na prostrednom rašelinisku, kde je čiastočne narušený vodný režim v dôsledku vybudovania odvodňovacej priekopy v okrajovej časti.

Rosička anglická
(*Drosera anglica*)

Nátržnica močiarna
(*Comarum palustre*)

Vachta trojlístá
(*Menyanthes trifoliata*)

Skokan hnedý
(*Rana temporaria*)

Slepúch lámavý
(*Anguis fragilis*)

Jašterica bystrá
(*Lacerta agilis*)

Potenciálne ohrozenie územia súvisí so skutočnosťou, že v blízkosti územia sa nachádzajú lyžiarske strediská „SKI PARK Kubínska hoľa“ a „SKI Zábava – Hruštín“. V prípade ďalšieho narastania návštevnosti uvedených stredísk a rozširovaním ich ponuky aj na mimozimné športové a rekreačné aktivity, môže dôjsť k zvýšenému pohybu a rozptyľovaniu návštevníkov do územia európskeho významu. To so sebou prinesie zvýšené riziko poškodzovania vzácnych biotopov a druhov, najmä v dôsledku zašľapávania a poškodzovania rastlín, vyrušovania živočíchov, znečisťovania prostredia a pod.

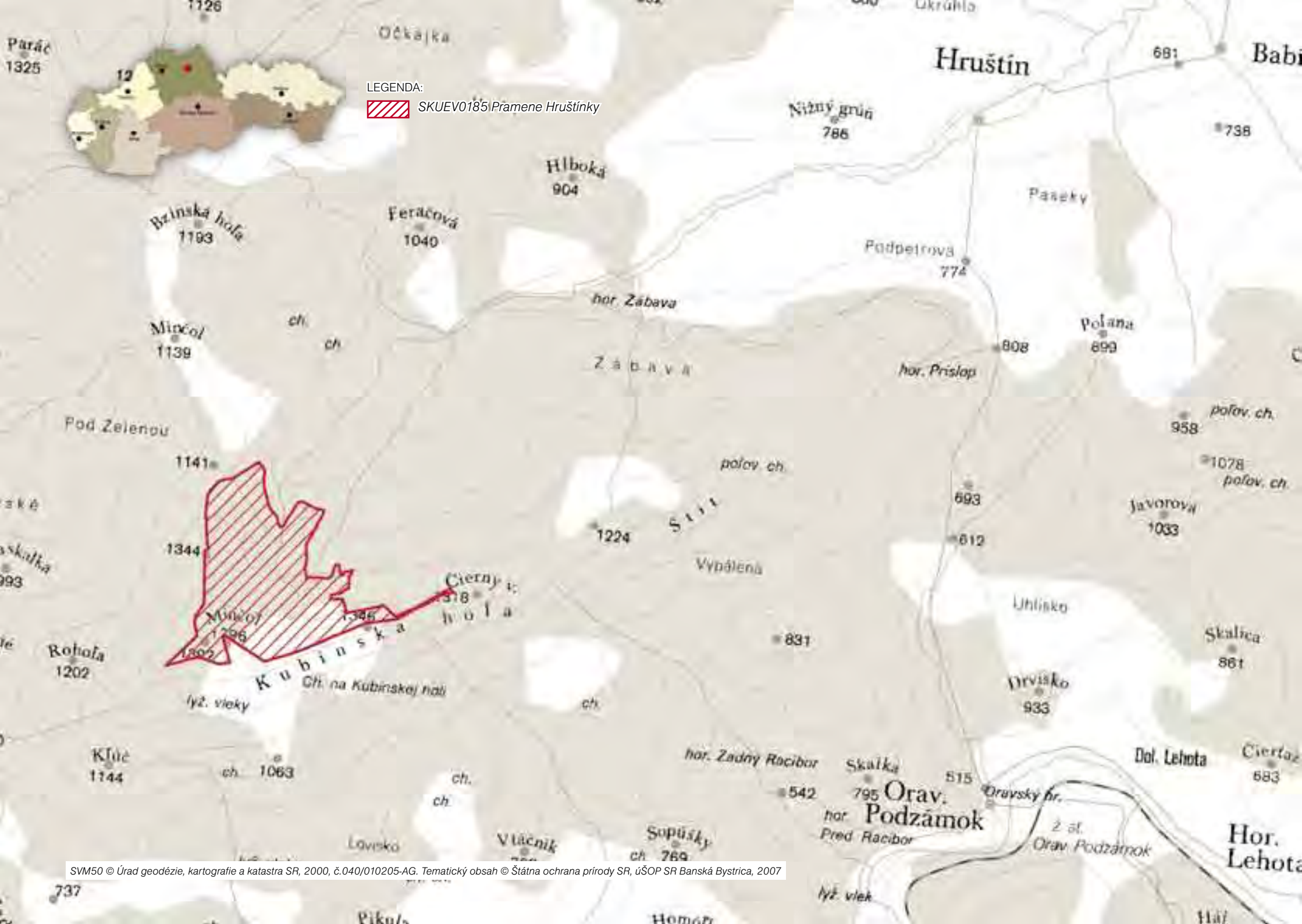
OCHRANA ÚZEMIA

Puchmajerovej jazierko bolo v roku 1974 vyhlásené za chránený prírodný výtvor a neskôr prekategORIZOVANÉ NA prírodnú pamiatku. Od deväťdesiatych rokov minulého storočia sa uvažovalo o rozšírení blízkej Štátnej prírodnej rezervácie Minčol (neskôr Národnej prírodnej rezervácie Minčol) o zachovalé horské smrekové lesy na východnom úpätí Minčola. Zámer však nebol naplnený.

Osobitná ochrana bola celému územiu napokon poskytnutá v roku 2003, kedy bolo územie začlenené do Chránenej krajinej oblasti Horná Orava. Rašeliniská s Puchmajerovým jazierkom a príslušné lesné porasty boli zaradené do B zóny chránenej krajinej oblasti so 4. stupňom územnej ochrany podľa zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny. Ostatná časť územia patrí do C zóny chránenej krajinej oblasti s 3. stupňom územnej ochrany.

Od roku 2005 je územie aj súčasťou Chráneneho vtáčieho územia Horná Orava, ktoré bolo vyhlásené za účelom zachovania biotopov vybraných druhov vtákov európskeho významu a zabezpečenia ich prežitia a rozmnožovania. Hlavným predmetom ochrany sú populácie deviatich tzv. výberových európsky významných druhov vtákov, z ktorých sa priamo v predmetnom území vyskytujú lesné kurovité vtáky tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*) a tetrov hlucháň (*Tetrao urogallus*), sova – kvičok vrabčí (*Glaucoedon passerinum*) a ďateľ – dubník trojprstý (*Picooides tridactylus*). Predovšetkým výskyt prvých dvoch uvedených druhov je mimoriadne významný, keďže ide o druhy s malou početnosťou a s veľmi nepriaznivým stavom populácií.

LEGENDA:

 SKUEV0185 Pramene Hruštinky

Koberec z machov pri Puchmajerovej jazierku

Odtok vody z rašeliniska pri Puchmajerovom jazierku

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Starostlivosť o územie vychádza z princípu aktívnej ochrany, kedy sú v území vykonávané zásahy v prospech cieľových druhov a biotopov. Zároveň je v území umožnená určitá miera hospodárskeho využitia, ktorá zabezpečuje, respektíve nepoškodzuje priaznivý stav týchto cieľových druhov a biotopov.

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17. 3. 2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do maximálne ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname. Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Pramene Hruštinky, ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.sopsr.sk/natura.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku diferencovaná podľa stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

Medzi odporúčané spôsoby obhospodarovania patrí:

v lesných porastoch:

- uplatňovať podrastový a výberkový spôsob hospodárenia,
- lesy kategórie „ochranné lesy“ v čo najväčšej miere ponechať na autoreguláciu,
- nepoužívať chemické látky (s výnimkou feromónových lapačov),
- nebudovať nové lesné cesty a zväžnice,
- využívať šetrné spôsoby sústreďovania dreva ako sú kone a lanovky,
- lesohospodársku činnosť nevykonávať v čase tokania a hniezdenia lesných kurovitých vtákov, t.j. od 1. marca do 30. júna (vyhláška MŽP SR č. 173/2005 Z.z. o Chránenom vtáčom území Horná Orava);

na rašeliniskách:

- v prípade potreby realizovať výrub náletových drevín a kosenie,
- upraviť hydrologický režim, ak táto potreba vyplynie z výsledkov hydrologického prieskumu;

na horských pasienkoch:

- zabezpečiť pravidelné vypásanie ovcami,
- zabrániť zarastaniu okrajových častí – odstraňovať náletové dreviny a kroviny.

Zásady starostlivosti o územie a potrebné opatrenia budú podrobnejšie rozpracované v programe starostlivosti, ktorý bude prejednaný s vlastníkmi, užívateľmi pozemkov a dotknutými orgánmi.

Hríb smrekový
(*Boletus edulis*)

Muchotrávka červená
(*Amanita muscaria*)

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000 (* prioritné biotopy)
Prirodzené a poloprirodzené travinno-bylinné biotopy Kvetnaté vysokohorské a horské psíkové porasty na silikátovom substráte	6230*
Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížín do alpínskeho stupňa	6430
Rašeliniská Prechodné rašeliniská a trasoviská	7140
Lesné biotopy Bukové a jedľové kvetnaté lesy	9130
Horské smrekové lesy	9410
Kyslomilné bukové lesy	9110
Lužné vrbovo-topoľové a jelšové lesy	91E0*

Horské smrekové lesy

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina Slovenský názov	Vedecký názov (* prioritné druhy)
Vyššie rastliny zvonček hrubokoreňový	* <i>Campanula serrata</i>
Obojživelníky mlok karpatský	<i>Triturus montandoni</i>
Cicavce – šelmy medveď hnedý vlk dravý	* <i>Ursus arctos</i> * <i>Canis lupus</i>

Zvonček hrubokoreňový
(*Campanula serrata*)

Medveď hnedý (*Ursus arctos*)

Mlok karpatský
(*Triturus montandoni*)

Vlk dravý (*Canis lupus*)

KONTAKTNÉ ADRESY

ISBN 978-80-89310-06-7

**Štátna ochrana prírody SR
Správa CHKO Horná Orava**

Bernolákova 408

029 01 Námestovo

tel. č.: 043/5522466

fax: 043/5522466

e-mail: schkoho@sopsr.sk

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © Archiv S-CHKO Horná Orava, © J. Galvánková, © J. Kautman, © T. Pšenák, © R. Trnka

Tento informačný materiál vydala ŠOP SR v rámci projektu Optimalizácia komunikácie a informovania o chránených územiach zaradených do sústavy Natura 2000, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou.

Foto na obálke:

*predná strana – kyslomilné bukové lesy, tetrov hlucháň (*Tetrao urogallus*), soldanelka karpatská*

*(*Soldanella carpatica*)*

zadná strana – Puchmajerovej jazierko

